

5. Eindelijk vrij!

DOELSTELLINGEN

- De kinderen leren wat de tien geboden zijn en waar ze in de Bijbel staan.
- De kinderen leren dat het volk Israël, net bevrijd van slavernij, de tien geboden heeft ontvangen als een geschenk van God om te kunnen blijven leven in vrijheid en in verantwoordelijkheid voor elkaar en voor anderen.
- De kinderen leren dat afspraken en regels het voor mensen mogelijk maken om op een goede manier met elkaar om te gaan en ze ervaren daar iets van aan de hand van een van de tien geboden.

(THEOLOGISCHE) ACHTERGRONDINFORMATIE

Deze bijeenkomst gaat over de tien geboden. Het is natuurlijk onmogelijk om de inhoud en de betekenis van alle afzonderlijke geboden uitvoerig te bespreken in één bijeenkomst. Dat is dan ook niet de bedoeling. Het gaat hier om de tien geboden als geheel: wat is de betekenis van dit geschenk van God aan Zijn volk, dat nog maar pas uit Egypte en het slavenbestaan was bevrijd? Deze bijeenkomst gaat over vrijheid en over hoe de tien geboden die nieuw verworven vrijheid van het volk Israël kunnen onderhouden - als ze tenminste worden nageleefd.

De tien geboden kunnen niet los worden gezien van de bevrijding van het volk Israël uit 'angstland' Egypte. Daarom worden ze ook wel aangeduid met de wat vriendelijker klinkende termen 'de leefregels' of 'de Tien Woorden'. Het woord 'geboden' roept namelijk niet altijd positieve associaties op: veel mensen denken bij het woord 'geboden' eerder aan beperkingen en grenzen aan vrijheid dan aan leven in de van God ontvangen vrijheid. Het is daarom van belang om de tien geboden te bespreken in de context waarin ze tot stand zijn gekomen. Die context, bevrijding en vrijheid dankzij God, helpt om de betekenis van de tien geboden beter te begrijpen.

De tien geboden zijn in de Bijbel op twee plaatsen te vinden: Exodus 20: 1-17 en Deuteronomium 5: 6-21. De geboden in beide versies zijn gelijk, al zijn ze in Deuteronomium iets uitgebreider. Van groter belang is dat beide versies beginnen met een declaratie van God zelf, waarin Hij stelt dat Hij het volk Israël heeft bevrijd uit Egypte, uit de slavernij. Zo wordt in de tien geboden de bevrijding van het volk Israël geïntroduceerd als kader voor het geheel van de geboden. God geeft Zijn volk een geschenk dat hen kan leren omgaan met de vrijheid die hun is geschonken. Volgens de overlevering heeft Mozes, die Gods 'bevrijdingsoperatie' leidde, de tien geboden uit de mond van God zelf opgetekend en aan het volk Israël overhandigd.

Vrijheid verwordt namelijk tot chaos, tot 'ieder voor zich', als er geen regels zijn die aangeven hoe je moet omgaan met anderen en hoe je je bevrijder de eer kunt brengen die Hem toekomt. De tien geboden maken het mogelijk dat mensen verantwoordelijk kunnen leven voor God, met elkaar en met anderen.

Eigenlijk is het nog sterker: als je Gods geschenk van de vrijheid aanvaardt, dan wil je niet anders leven dan de tien geboden je voorhouden. Het één komt voort uit het ander. In die zin zijn de tien geboden ook een blauwdruk voor of een voorafschaduw van het beloofde land dat God heeft toegezegd aan Zijn volk. De tien geboden mogen worden nageleefd, maar ze staan dus ook voor een vooruitzicht waarnaar mag worden tóegeleefd.

Kinderen mogen weten dat vrijheid niet vanzelfsprekend is - ook al kun je je dat in een land als Nederland nauwelijks voorstellen. Ook in Nederland moet de vrijheid worden onderhouden. Daarvoor zijn regels afgesproken, in het klein en in het groot. Christenen ervaren hun leven en bestaan als door God bevrijd. En ook voor die vrijheid bestaan regels. Geen regels waarin we elkaar aan banden leggen of waarmee we elkaar de maat kunnen nemen; maar leefregels die nu al iets mogelijk maken van het vooruitzicht dat christenen door Jezus werd en wordt voorgehouden als het koninkrijk van God.

Als je zó kijkt naar regels of naar de tien geboden, dan hoeft je ze niet te ervaren als verboden of uitvoeringsbevelen. Dan zijn ze eerder een uitdrukking van of aanleiding tot vreugde, omdat God met dit tipje al iets oplicht van de sluier over wat Hij heeft beloofd. Niet voor niets vieren joden jaarlijks Simchat Thora, de 'vreugde van de Wet' - waarbij ze letterlijk met die Wet door de synagoge dansen. De tien geboden zijn een open uitnodiging van God om mee te doen aan Zijn idee van een leven in vrijheid voor alle mensen. Die uitnodiging wordt een verbond met God als mensen doorkrijgen wat die vrijheid inhoudt en ze deze gaan ervaren als een realiteit.

VOORBEREIDING

Persoonlijke voorbereiding

Neem de achtergrondinformatie bij dit programma goed door. Daarnaast is het wenselijk om je persoonlijk voor te bereiden op deze bijeenkomst. Zo word je zelf ook 'materiaal' voor de bijeenkomst met de kinderen. Hiervoor kun je de volgende vragen gebruiken:

- Schrijf het woord 'vrijheid' op een vel papier. Schrijf daaromheen de associaties die als eerste in je opkomen. Wat valt je op aan de woorden die je hebt opgeschreven?
- Heb je zelf weleens in een situatie van onvrijheid verkeerdt? Zo ja, hoe was dat en hoe heb je je bevrijding daaruit ervaren?
- Ervaar je de vrijheid in jouw leven als iets wat je van God hebt ontvangen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe dank je God voor dat geschenk?
- Hoe zou je in één zin kunnen zeggen wat vrijheid voor jou betekent?
- Wat was de betekenis van regels in het gezin waarin jij bent grootgebracht? Hoe heb je die regels ervaren?
- Ben je in de loop van je leven anders gaan denken over de regels waarmee je bent opgevoed? Ben je er anders naar gaan leven? Zo ja, hoe is dat verlopen?
- Wat betekenen de tien geboden voor je?
- Wat vindt je van de gedachte dat de tien geboden een uitdrukking zijn van 'vrijheid in verantwoordelijkheid'?
- Lees de tien geboden in Exodus 20: 1-17. Wat spreekt je aan en wat minder? Waarom?
- Wat zou je met de kinderen kunnen en willen delen over dit onderwerp?

Praktische voorbereiding

Geef de kinderen zo mogelijk een kopie van werkblad 5.1 mee vóór de bijeenkomst. Vraag hun dan om het werkblad thuis in te vullen. De opdracht staat op het werkblad. Het ingevulde werkblad zal besproken worden tijdens de bijeenkomst, dus geef duidelijk aan dat de kinderen het dan weer moeten meebrengen.

Het is echter ook mogelijk om het werkblad gewoon te laten invullen tijdens het programma (zie *Verkenning*).

Kopieer werkblad 5.2 en knip de stroken uit. Stop ze in aparte enveloppen en verstop die van tevoren in de ruimte.

Neem acht stukjes papier (A6-formaat). Schrijf hier de letters van het woord 'vrijheid' op (één letter per papiertje) en stop deze papiertjes samen in een envelop. Doe hetzelfde met de letters van het woord 'verantwoordelijkheid'.

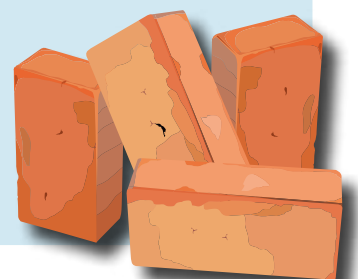
BENODIGDHEDEN

Vooraf

Hieronder vind je een opsomming van alles wat je nodig hebt voor deze bijeenkomst. Zorg ervoor dat je ruim voor het begin van de bijeenkomst klaar bent met alle voorbereidingen. Zo heb je alle tijd om aandacht te besteden aan de kinderen wanneer zij binnenkomen.

Benodigheden

- Kopieën van werkblad 5.1 en 5.3 voor alle kinderen (werkblad 5.1 mogelijk van tevoren meegegeven, zie VOORBEREIDING);
- Een kopie van werkblad 5.1 (in stroken geknipt);
- 12 enveloppen;
- 28 stukjes papier (A6-formaat) met daarop de letters van de woorden 'vrijheid' en 'verantwoordelijkheid' (zie VOORBEREIDING);
- Een grote kaars en iets om deze mee aan te steken;
- Rode en zwarte pennen;
- Een flap-over met stiften;
- Voor ieder kind een bijbel (NBV).

PROGRAMMA

5 minuten

Opening

Heet de kinderen van harte welkom. Laat hen in een kring gaan zitten. Zet de kaars in het midden. Vraag de kinderen waar dat eigenlijk goed voor is, in een kring gaan zitten. Laat enkele kinderen een reactie geven op deze (waarschijnlijk onverwachte) vraag. Help hen zo nodig een beetje: je bent dan dicht bij elkaar, je kunt elkaar aankijken, je kunt beter horen wat er wordt gezegd, enzovoort. Geef aan dat het dus eigenlijk wel slim is om bij gesprekjez zoals dit altijd in een kring te gaan zitten; dat zou je dan samen kunnen afspreken. Vertel de kinderen dat het daar vandaag over gaat: over afspraken en regels.

Laat vervolgens een van de kinderen de kaars aansteken en wees even stil met elkaar. Laat de grote kaars zo mogelijk branden en zet deze op een veilige plaats.

10 minuten

Verkenning

Als je werkblad 5.1 van tevoren aan de kinderen had meegegeven (zie VOORBEREIDING), vraag hun dan om het ingevulde werkblad er even bij te pakken. Bespreek wat de kinderen hebben opgeschreven. Welke regels vinden ze een beetje gek en welke vinden ze belangrijk?

Had je werkblad 5.1 niet van tevoren uitgedeeld, doe dat dan nu en deel ook rode en zwarte pennen uit. Maak er dan een wedstrijdje van: laat de kinderen in tweetallen zo veel mogelijk regels bedenken.

Vraag de kinderen of het goed is dat er regels zijn. Waarom zijn bepaalde regels belangrijk? Houd het kort: het gaat hier slechts om een verkenning van het thema.

20 minuten

Verdieping

Vertel dat er in de Bijbel ook regels staan die mensen erg belangrijk vinden. Vraag de kinderen of zij weten hoe die verzameling van tien regels heet. Het zijn de tien geboden. Soms zeggen mensen ook wel 'de Tien Woorden' of 'de leefregels'. Vraag de kinderen of ze de geboden kunnen noemen. Schrijf hun antwoorden op de flap-over. Het is niet erg als ze niet alle tien worden genoemd.

Vertel dat je tien papiertjes hebt verstopt waarop de tien geboden staan. Laat de kinderen de enveloppen zoeken. Schrijf vervolgens de eventueel nog ontbrekende geboden op de flap-over.

Lees alle geboden nog een keer voor van de flap-over of vraag de kinderen om dit te doen. Leg moeilijke woorden zo nodig uit, maar ga niet in op de afzonderlijke geboden.

Vraag de kinderen of ze weten waar de tien geboden in de Bijbel staan: in het Oude of het Nieuwe Testament? Ze staan in het Oude Testament. Deel bijbels uit en laat de kinderen het boek Exodus opzoeken. Vraag hun dan om hoofdstuk 20 op te zoeken. Wijs erop dat hier de tien geboden staan. Als je wilt, kun je ze nog een keer lezen met de kinderen, maar dat hoeft niet.

Vraag of de kinderen weten door wie en in welke omstandigheden de tien geboden zijn gemaakt. Schets de context waarin God via Mozes de geboden aan het volk Israël heeft gegeven. De Israëlieten hadden jarenlang onder vreselijke omstandigheden geleefd in Egypte, als slaven - dus niet in vrijheid. God had er toen voor gezorgd dat ze uit die nare leefomstandigheden weg konden. Hij beloofde hun een eigen land, waar ze in vrijheid zouden kunnen leven. Maar vrijheid en vrede zijn alleen mogelijk als mensen rekening houden met elkaar. En de Israëlieten mochten in hun hart nooit vergeten dat ze Gods volk waren en dat ze God moesten dienen in plaats van

allerlei andere dingen na te jagen, zoals rijkdom of macht. Om dat concreet te maken, gaf God de tien geboden: als een soort geheugensteun, een checklist.

Leg uit dat de tien geboden dus leefregels zijn om een vrij en rechtvaardig leven met elkaar mogelijk te maken. Deze leefregels zijn symbool voor het verbond tussen God en mensen: God heeft de mens een leven in vrijheid en vrede beloofd en de mens heeft daarmee de verantwoordelijkheid om die vrijheid en vrede te bewaken. Daartoe dienen dus de tien geboden.

20 minuten

Verwerking

Deel kopieën uit van werkblad 5.3. Geef aan dat je met de kinderen wilt bekijken hoe één van de tien geboden in de praktijk werkt, als een afspraak tussen vrije mensen om op een goede manier samen te kunnen leven. Vertel dat je wilt kijken naar het vijfde gebod: 'Eer je vader en je moeder.' Geef daarbij aan dat het gaat om de mensen door wie de kinderen worden opgevoed. Het kan dus gaan om een vader en een moeder, maar het kan ook gaan om grootouders, pleegouders, een oom en een tante, een leidinggevende in een gezinsvervangend thuis, twee vaders of twee moeders, enzovoort. Dat maakt allemaal niet uit.

Vertel de kinderen ook dat je je ouders of opvoeders natuurlijk alleen kunt 'eren' als die ook een echt 'vader en moeder' voor je zijn: als ze voor je zorgen en er altijd voor je zijn. Als dat niet zo is, dan valt er natuurlijk niets te 'eren'. Vertel hier ook iets over je eigen ouders of opvoeders.

Geef de kinderen een paar minuten de tijd om de opdracht op het werkblad uit te voeren. Laat hen daarna uitwisselen wat ze hebben opgeschreven. Let op: er zijn geen goede of foute antwoorden. Benadruk dat dit gebod niet wil zeggen dat kinderen perfect moeten zijn. Het hoort er immers bij dat je het niet altijd met elkaar eens bent en dan kan het ook weleens gebeuren dat je een beetje ruzie maakt.

Sta nog even stil bij de vraag of het goed is dat er regels zijn. Leg uit dat mensen in Nederland vrij zijn, maar dat dat niet betekent dat je niet hoeft te zorgen voor elkaar. God heeft ons onze vrijheid geschonken en als antwoord daarop moeten wij vervolgens voor elkaar zorgen. Dat noemen we 'verantwoordelijkheid'. Zorg ervoor dat dit woord ten minste één keer wordt genoemd.

5 minuten

Afsluiting

Laat de kinderen opnieuw in een de kring gaan zitten. Zet de grote kaars weer in het midden (en steek die zo nodig opnieuw aan). Geef twee kinderen de envelop met de letters van het woord 'vrijheid' en vraag hun om de letters in de goede volgorde om de kaars heen te leggen. Laat hen raden om welk woord het gaat, of zeg het antwoord voor in geval van tijdnood. Doe hetzelfde met de envelop waar de letters van het woord 'verantwoordelijkheid' in zitten. Spreek daarna het volgende gebed uit:

God,

Dank U dat wij vrije mensen zijn, dat we kunnen gaan en staan waar we willen.
Dank U dat U ons aan elkaar hebt gegeven en dat we voor elkaar mogen zorgen.
Want als we verantwoordelijk zijn voor elkaar, dan zijn we pas echt vrij.
Wilt U ons daar steeds bij helpen? Wilt U, net als de kaars, Uw licht laten schijnen
over wat vrijheid en verantwoordelijkheid voor ons betekenen?
Dank U wel.

Amen.

Blaas samen de kaars uit. Moedig de kinderen aan om werkblad 5.3 te bespreken met hun ouders of verzorgers.

Bedank de kinderen voor hun aanwezigheid en hun inzet. Tot de volgende keer!

BIJLAGEN

1. Werkblad 5.1 – Regeltjes, regeltjes, regeltjes!
2. Werkblad 5.2 – De tien geboden
3. Werkblad 5.3 – Eer je vader en je moeder